Δύο κείμενα για τον φεμινισμό και τις πανελλαδικές εξετάσεις, 2023

Ως συμβολή στην συζήτηση που έχει ανοίξει για τα θέματα που έπεσαν στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας στις Πανελλαδικές εξετάσεις, αναδημοσιεύουμε δύο κείμενα φεμινιστικών συλλογικοτήτων που συγκεντρώνουν πολλές από τις σκέψεις μας.

Κάποιες σκέψεις από τις καθόλου χαρούμενες (νεο)φεμινίστριες της Συνέλευσης 8Μ

Τις τελευταίες ώρες έχει ανοίξει ένας έντονος διάλογος στα ΜΜΕ, τα κοινωνικά δίκτυα αλλά και από τις εξεταζόμενες/ους μαθήτριες/ες, τους γονείς, τις/τους εκπαιδευτικούς όπως και ευρύτερα από φεμινιστικές οργανώσεις και κινήματα για τα θέματα που έπεσαν στο εξεταζόμενο μάθημα των πανελλαδικών εξετάσεων: Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία.

Η επιλογή του θέματος καθαυτή δεν αρκεί για να θεωρηθεί μια προοδευτική κίνηση εκ μέρους της επιτροπής, η οποία πιάνοντας τον κοινωνικό παλμό -και δη της νεολαίας- μοιάζει επί της αρχής να εγκύπτει στο ζήτημα και να αναδεικνύει τα προβλήματα της έμφυλης ανισότητας, της βίας κατά των γυναικών, αλλά και την αξία του φεμινισμού. Την ορατότητα σε αυτά την έχουμε διεκδικήσει μέσα από αγώνες κι είμαστε εμείς -οι παλαιο και οι νεο-φεμινιστριες- που εγκαλούμε το κράτος και τους θεσμούς του να πάρουν θέση. Σε ό,τι αφορά τη θέση της επιτροπής του Υπουργείου Παιδείας που είναι αρμόδια για τα θέματα των Πανελλαδικών εξετάσεων, αποδείχτηκε τελικά μάλλον νεοσυντηρητική και επικίνδυνη. Και σε αυτό καθόλου τυχαία, φαίνεται να συμφωνούν και νέο και παλαιό, και κλάσικ και λαϊκό και post φεμινίστριες.

Τελικά η σύγχυση που δημιουργούν τα κείμενα που επιλέχθηκαν συμβάλλουν στην διαδεδομένη άποψη ότι «όλα αυτά τα φεμινιστικά είναι δυσνόητα και κουλτουριάρικα ζητήματα που δεν μπορούν να τα καταλάβουν οι απλοί άνθρωποι». Το γενικό μήνυμα που απορρέει από το σύνολο των κειμένων είναι ότι στο τέλος της μέρας όλοι άνθρωποι είμαστε, ας παλέψουμε για την ισότητα και ας αφήσουμε στην άκρη το φύλο, την καταγωγή, τη φυλή ή την τάξη μας. Άλλωστε αν είμαστε όλοι συγγραφείς, ή εκπαιδευτικοί ή ορειβάτες ή κηπουροί τι σημασία έχει το φύλο μας; Αν θυμηθούμε μάλιστα τον ομοφοβικό οχετό που ξέσπασε ενάντια στην δασκάλα που έδειξε στις μαθήτριές/ες της την ταινία

“Αγόρια στο ντουζ” και την ένοχη σιωπή που κράτησε το Υπουργείο Παιδείας αντιλαμβανόμαστε το μέγεθος του ιδεολογικού πολέμου που μαίνεται στις σχολικές αίθουσες και στα εξεταστικά κέντρα.

Ας τα πάρουμε όμως όλα με την σειρά:

Στις 2 Ιουνίου του 2023 δόθηκαν στις μαθήτριες/ες, που εξετάζονταν στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας στο πλαίσιο των Πανελλαδικών εξετάσεων, τρία κείμενα γύρω από τις θεματικές της έμφυλης ανισότητας και του φεμινισμού. Η συζήτηση στον δημόσιο διάλογο επικεντρώθηκε στο δεύτερο κείμενο με τίτλο «Φεμινισμός και Νεοφεμινισμός», ωστόσο αξίζει να προσεγγίσουμε τόσο τα τρία κείμενα ως ενότητα όσο και το καθένα ξεχωριστά. Σημειώνουμε το ζήτημα της σύνθεσης των κειμένων γιατί υποτίθεται ότι στο συγκεκριμένο εξεταζόμενο μάθημα επιλέγονται κείμενα που εκφράζουν αντιτιθέμενες απόψεις προκειμένου να δημιουργηθεί ένας διάλογος, ο οποίος υποθετικά θα κινητοποιήσει την κριτική σκέψη των εξεταζόμενων. Κάτι τέτοιο όμως δεν συμβαίνει σε αυτή την περίπτωση.

Αντιθέτως, την ίδια στιγμή που οι συνηθισμένες οδηγίες προς τις μαθήτριες/ες είναι να μην παίρνουν πολιτική θέση στα κείμενα που καλούνται να γράψουν, να κρατάνε «χαμηλό προφίλ» και ίσες αποστάσεις (στάση που καλλιεργείται διαχρονικά από υπουργεία και φροντιστηριάρχες) ως στρατηγική επιτυχίας για την πρόσβασή τους στο Πανεπιστήμιο, η επιτροπή του Υπουργείου Παιδείας, εμφανίζει τρία εν πολλοίς φορτισμένα ιδεολογικά κείμενα που υποστηρίζουν πτυχές της κυρίαρχης ιδεολογίας.

Συγκεκριμένα:

Στο πρώτο κείμενο, ένα απόσπασμα από δοκίμιο του συνταγματολόγου Σταύρου Τσακυράκη (1951-2018) με τίτλο “Ημέρα καταδίκης της βίας εναντίον των γυναικών” (εννοούν μάλλον την 25η Νοέμβρη, Παγκόσμια Ημέρα ενάντια στην βία κατά των γυναικών;), διαβάζουμε την άποψη ενός άνδρα για την ισότητα, ο οποίος προσεγγίζει την έμφυλη βία από ανθρωπιστική σκοπιά. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι καμία άλλη ομάδα ανθρώπων (ούτε οι μαύροι, ούτε η εργατική τάξη) δεν έχει υποστεί την εκμετάλλευση, την βία και την κακομεταχείριση που έχουν υποστεί οι γυναίκες. Εδώ θα θέλαμε να σημειώσουμε ότι ο συγγραφέας μάλλον παίρνει ως δεδομένο ότι οι γυναίκες στις οποίες αναφέρεται είναι λευκές και δεν ανήκουν στην εργατική τάξη. Εμείς απλώς υπενθυμίζουμε ότι οι μαύρες και η εργατική τάξη έχουν και φύλο και πως μια πολύ ζωτική συμβολή του μαύρου φεμινισμού είναι η έννοια της διαθεματικότητας που περιγράφει και αναλύει την διασταυρούμενη καταπίεση ταξής, φυλής, φύλου. Το πρόβλημα με την επιλογή του συγκεκριμένου κειμένου δεν είναι όμως η άποψη του συγγραφέα, ούτε φυσικά το κοινωνικό ή βιολογικό του φύλο, αλλά το γεγονός ότι α) η επιτροπή επέλεξε δύο στα τρία κείμενα που πλαισιώνουν το θέμα της έμφυλης ανισότητας και του φεμινισμού να έχουν γραφτεί από άνδρες -λες και δεν βρέθηκαν κατάλληλα κείμενα επί του θέματος γραμμένα από γυναίκες- β) ότι για το κείμενο που υποτίθεται υποστηρίζει χωρίς αστερίσκους την

ισότητα επιλέχθηκε ένα άτομο χωρίς γνώση του αντικειμένου (ακαδημαϊκά, κινηματικά, πολιτικά ή βιωματικά), αφού ένα φεμινιστικό κείμενο δεν θα διατύπωνε το ζήτημα της έμφυλης βίας αντιπαραθέτοντας την γυναικεία εμπειρία με την μαύρη ή την ταξική θέση, αλλά θα αναδείκνυε την διαθεματική καταπίεση και γ) ότι παρουσιάζει μια κάπως ξεπερασμένη άποψη που ταξινομεί το έμφυλο ζήτημα στην κατηγορία ανθρωπισμός και δικαιοσύνη.

Το δεύτερο κείμενο έρχεται από την γνωστή δεξαμενή θεμάτων, την καθόλου ουδέτερη εφημερίδα "Το Βήμα". Πρόκειται για απόσπασμα από συνέντευξη της γαλλίδας συγγραφέα Μπελίντα Κανόν (που δεν αυτοπροσδιορίζεται ως φεμινίστρια) στη Μαρίλια Παπαθανασίου και αποτελεί μια καθαρά αντιδραστική ιδεολογική τοποθέτηση ενάντια στο φεμινισμό, η οποία μάλιστα εκφέρεται σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη εξέταση για τη νεολαία, όπου οι εξεταζόμενες/οι θα κριθούν για το μέλλον τους από μία και μόνο ολιγόωρη εξέταση. Η επιτροπή του Υπουργείου επέλεξε ένα κείμενο το οποίο παρουσιάζει μια σύγκρουση ανάμεσα στον «κλασικό φεμινισμό» και τον «νεοφεμινισμό», σύγκρουση παραπλανητική, μιας και παρουσιάζει μπερδεμένες ορολογίες και διαχωριστικές, οι οποίες δεν εκφράζουν τα φεμινιστικά ρεύματα/κύματα που βρίσκονται ιστορικά σε συνομιλία παρά τις διαφορές τους. Δημιουργεί μια ανιστορική επίπλαστη διαχωριστική ανάμεσα σε ιστορικά ρεύματα τοποθετώντας την εαυτή της στην πλευρά των «κλασικών φεμινιστριών». Όμως δεν υπάρχει τίποτε το κλασικά φεμινιστικό σε όσα γράφει. Η συγγραφέας φαίνεται να αγνοεί την καταγωγή του όρου νεοφεμινισμός που χρησιμοποιείται ήδη από τις αρχές του δεύτερου φεμινιστικού κύματος προκειμένου να διαφοροποιηθεί από το πρώτο κύμα. Επιπλέον φαίνεται να υιοθετεί το συνθετικό νέο ειρωνικά και κριτικά προς τις φεμινίστριες (κατά το νεοφασισμός, νεοσυντηρητισμός, νεο δεξιά κλπ) το οποίο κυκλοφορεί σε ακροδεξιά περιβάλλοντα και ως «ιδεολογίες του φύλου» (βλ. επιχειρηματολογία του ισπανικού ακροδεξιού κόμματος VOX). Δεν είναι τυχαίο που η γαλλίδα συγγραφέας κάνει επίσης λόγο για «ιδεολογία». Η Κανόν μάς λέει ότι οι "νεοφεμινίστριες" υποστηρίζουν ότι οι γυναίκες αυτοθυματοποιούνται με πάθος προτάσσοντας ότι διατρέχουν μονίμως κίνδυνο, χρησιμοποιώντας την κακοποίηση ως εύσημο και αναδεικνύοντας το φύλο ή την φυλή τους ως ταυτότητα. Κατακρεουργεί μάλιστα την σκέψη της ντε Μποβουάρ αλλοιώνοντας την φιλοσοφία της. Ούτε λίγο ούτε πολύ η Κάνον μάς λέει ότι δεν φταίει η πατριαρχία και ο καπιταλισμός για την καταπίεση μας, αλλά οι γυναίκες που υπενθυμίζουν το φύλο τους. Φτάνει μάλιστα στο σημείο να υποστηρίζει ότι οι "νεοφεμινίστριες" είναι ντετερμινίστριες γιατί προτάσσουν ως ταυτοτικά χαρακτηριστικά των γυναικών ιδιότητες που δεν αλλάζουν (αγνοώντας επιδεικτικά τα άτομα που δεν κινούνται στο δυαδικό έμφυλο φάσμα), ενώ η ίδια και οι «κλασικές φεμινίστριες» επιλέγουν την χαρά και την ελευθερία, καθώς και το να αποκτήσουν περισσότερη ισχύ (εξουσία δηλαδή).

Αφού έχουμε διαβάσει ότι οι νεοφεμινίστριες αυτοθυματοποιούνται μαθαίνουμε ότι για την Κάνον, ο φεμινισμός είναι ένα κίνημα χαρούμενο. Εδώ επανέρχεται ένα χιλιοειπωμένο επιχείρημα. Οι φεμινίστριες είμαστε πολύ θυμωμένες, είμαστε υπερβολικές, γκρινιάρες κ.ο.κ. Θα μπορούσαμε να απαντήσουμε λέγοντας ότι ξέρουμε πολύ καλά και από χαρά και από γιορτή, γιατί δεν υπάρχει τίποτε πιο χαρούμενο από την ελευθερία για την οποία παλεύουμε. Δεν θα το κάνουμε όμως γιατί το επιχείρημα περί χαράς δεν είναι αθώο. Η Κάνον και όλοι όσοι αναπαράγουν αντίστοιχα επιχειρήματα

ισχυρίζονται ότι ο θυμός μας, χαλάει την φιέστα της ισότητας και υπενθυμίζει -άκουσον άκουσον- ότι είμαστε γυναίκες. Είμαστε εμμονικές με την γυναικεία μας ταυτότητα και το πάθος μας για την θυματοποίηση δεν μας αφήνει να χαρούμε. Μας σκοτώνουν, μας βιάζουν, μας παρενοχλούν, αλλά φταίμε εμείς που αυτοθυματοποιούμαστε και δεν χαιρόμαστε την υποτιθέμενη ισότητα που μας προσφέρεται απλόχερα.

Αν κάποιος χρειάζεται βιβλιογραφία για να μάθει γιατί είμαστε θυμωμένες λοιπόν, μπορεί να διαβάσει την λεσβία αυστραλίδα πακιστανικής καταγωγής Sara Ahmed που ανάμεσα σε άλλα μιλά για την killjoy φεμινίστρια, αυτήν που χαλάει την ατμόσφαιρα, το οικογενειακό τραπέζι, το πάρτι. Αν πάλι η Σάρα Άχμεντ παραείναι νεοφεμινίστρια μπορούμε να υπενθυμίσουμε και τα λόγια μιας παλιάς γαλλίδας φεμινίστριας (από τις «κλασικές» που αρέσουν στην Κάνον), της σκηνοθέτιδας Ανιές Βαρντά που σε μια ταινία της έλεγε: «Προσπάθησα να γίνω μια χαρούμενη φεμινίστρια, αλλά ήμουν πολύ θυμωμένη.»

Αξίζει να σημειώσουμε ότι η Μπελίντα Κανόν που παλαιότερα έχει εκφράσει ισλαμοφοβικές και τρανσφοβικές απόψεις ήταν καλεσμένη του γαλλικού ινστιτούτου στην Αθήνα σε ένα αμφιλεγόμενο συνέδριο φιλοσοφίας που φιλοξένησε λευκούς προνομιούχους άνδρες και γυναίκες οι οποίοι μίλησαν για τις μεταμορφώσεις του αρσενικού και του θηλυκού. Τόσο η φιλοσοφία του συνεδρίου όσο και η σκέψη της Κανόν φαίνεται να διακατέχονται από την αγωνία να αποφευχθεί η «καταστροφική σύγκρουση ανδρών και γυναικών». Πρόκειται για μια συνειδητή πράξη απολιτικοποίησης του φεμινισμού και χειρουργικής αφαίρεσης του φύλου (αποεμφυλοποίηση) από την συζήτηση για την έμφυλη βία και την ανισότητα η οποία επιμένει στην θέση ότι στη βάση του «είμαστε όλοι άνθρωποι» χρειάζεται να διεκδικήσουμε την ισότητα. Αποκρύπτει αυτή η θέση ότι οι αιώνες πατριαρχίας, καπιταλισμού και αποικιοκρατίας έχουν εγγραφεί στα σώματα των φτωχών, των φυλετικοποιημένων, των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων και γυναικών. Δεν επιλέξαμε στο επιπεδο του λόγου να προτάσσουμε την διαφορετικότητά μας. Οι διαχωριστικές τέθηκαν από τους καταπιεστές μας, αλλά εμείς μάθαμε να αγαπάμε και να υπερασπιζόμαστε τις διαφορετικότητές μας αναζητώντας κοινούς τόπους στον δρόμο.

Το αντίστοιχο σε μια αντιρατσιστική συζήτηση θα ήταν να ισχυριστούμε ότι η καταγωγή και η φυλή δεν έχουν καμία σχέση με τον ρατσισμό ή ότι οι ζωές όλων μετράνε όχι μόνο των μαύρων.

Σε συνομιλία με το πρώτο και το δεύτερο κείμενο βρίσκεται και η αναφορά σε μια άσκηση των εξετάσεων για την Παγκόσμια Ημέρα Προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ακόμα και αυτή η αναφορά είναι ενδεικτική της πρόθεσης της επιτροπής του Υπουργείου να αφαιρέσει την έμφυλη διάσταση από τον φεμινισμό και να αποπολιτικοποιήσει την συζήτηση αφού είναι γνωστό πως οι πιο εμβληματικές ημερομηνίες για τα δικαιώματα των γυναικών είναι δύο: η 8η Μάρτη και η 25η Νοέμβρη.

Το τρίτο κείμενο είναι ένα απόσπασμα από τη συλλογή διηγημάτων του Χρήστου Οικονόμου Οι κόρες του Ηφαιστείου. Πρόκειται για ένα κείμενο που προτάσσει την ανδρική εμπειρία ενός ανέργου

που ντρέπεται να πει στην σύντροφό του ότι έχει απολυθεί. Καλοπροαίρετα θα μπορούσαμε να διακρίνουμε εδώ την αγωνία που προκαλεί σε έναν άνδρα το άγχος να είναι «αληθινός άνδρας», να προσφέρει το βασικό εισόδημα σε ένα σπίτι και να μοιραστεί τα συναισθήματά του, αφού ως γνωστόν η κυρίαρχη αρρενωπότητα θέλει τους άνδρες να μην κλαίνε και να μην μιλάνε. Θα μπορούσαμε επίσης να ξεπεράσουμε την στερεοτυπική αναπαράσταση του άνδρα ως «πραΧτικού», «με τετράγωνο μυαλό και τρίγωνη καρδιά», «με κοντή μνήμη και ψηλά ποδάρια». Η πρόθεση του συγγραφέα θα μπορούσε να είναι ειρωνική ή περιπαιχτική. Όμως το απόσπασμα έτσι όπως παρατίθεται αποπλαισιωμένο, αφενός συμβάλλει στην αναπαραγωγή στερεοτύπων και αφετέρου προβάλλει εκ νέου την ανδρική εμπειρία και αγωνία ως βασικό λόγο με τον οποίο συνομιλούν τα προηγούμενα δύο κείμενα. Το ζητούμενο τελικά είναι τι κάνουν οι αληθινοί άνδρες που δικαιούνται να θέλουν να «φανούν άνδρες», την ίδια στιγμή που οι γυναίκες και τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα θα πρέπει να αποσιωπήσουν τις δικές τους εμπειρίες. Τελικά και αυτό το κείμενο συμβάλει στην συγκρότηση του αφηγήματος περί μιας ισότητας που θα επιτευχθεί στο λόγο όταν οι καταπιεζόμενες ομάδες αφήσουν στην άκρη όσα τους χωρίζουν και θα γίνουν απλώς πιο χαρούμενες.

Συνοψίζοντας:

Το Υπουργείο Παιδείας στις φετινές πανελλαδικές εξετάσεις επέλεξε μια θεματική επικαιρότητας (έμφυλη βία και φεμινισμός) που είναι ζωτικής σημασίας για τις γυναίκες και τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και που έχει απασχολήσει και κινητοποιήσει εκατομμύρια άτομα σε όλο τον κόσμο διαχρονικά, αλλά και ειδικά στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Ο τρόπος όμως που το Υπουργείο άνοιξε την συζήτηση είναι ιδεολογικά τοποθετημένος και αντιφεμινιστικός. Η επιλογή των κειμένων -ως σύνθεση αλλά και το καθένα ξεχωριστά- στοχεύει στην αποπολιτικοποίηση και στην γελοιοποίηση της φεμινιστικής θεωρίας και εμπειρίας, αφαιρώντας τις αναλυτικές κατηγορίας της τάξης, του φύλου και της φυλής από την συζήτηση. Παρουσιάζει το ζήτημα της έμφυλης ανισότητας ως ένα ατομικό και ανθρωπιστικό ζήτημα το οποίο θα λυθεί όταν οι “νεοφεμινίστριες” βάλουν στην άκρη τα ταυτοτικά στοιχεία που τις διαχωρίζουν από τους άνδρες, κυρίως σε επίπεδο λόγου και πρόθεσης. Με αυτό τον τρόπο υπονοείται ότι δεν υφίσταται καν έμφυλο ζήτημα. Σε τελική ανάλυση μήπως και ο ίδιος ο όρος “γυναικοκτονία” είναι προβληματικός, αφού υποστηρίζει ότι οι γυναίκες δολοφονούνται λόγω φύλου;

Μήπως τελικά τα έχουμε παρεξηγήσει όλα; Επιπλέον οι συγγραφείς των κειμένων που επιλέχθηκαν δεν έχουν καμία σχέση με οποιαδήποτε εκδοχή του φεμινισμού και ως εκ τούτου τα θέματα απέτυχαν παταγωδώς να παρουσιάσουν με σφαιρικό τρόπο το ζήτημα.

Τα πραγματικά SOS προβλήματα της εκπαίδευσης φυσικά παραμένουν άλυτα. Η ταλαιπωρία των μαθητριών/ων απέναντι σε ένα απάνθρωπο νεοφιλελεύθερο εκπαιδευτικό σύστημα, η διαρκής υποβάθμιση της δημόσιας και δωρεάν παιδείας, η απουσία μαθημάτων σεξουαλικής αγωγής, η κυκλοφορία αντιδραστικών, ξεπερασμένων και σκοταδιστικών ιδεών στα σχολικά εγχειρίδια, η απουσία σχολικών δομών στήριξης κοριτσιών και ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητριών/ων.

Εμείς λοιπόν απαντάμε πως τα δικά μας Θέματα θα τα λύσουμε στον δρόμο, με την αλληλεγγύη και την περηφάνια των φύλων μας και των σεξουαλικοτήτων μας, της τάξης και της καταγωγής μας, στα σχολεία, στα πανεπιστήμια, στις δουλειές μας, στα σπίτια μας, με συμμάχους μας όλα εκείνα τα άτομα που σέβονται και στηρίζουν τους αγώνες και τις επιλογές μας. Και θα είμαστε όσο χαρούμενες και θυμωμένες θέλουμε και αντέχουμε, όσο κλασικές ή "νεοφεμινίστριες" μπορούμε, ταγμένες και επίμονες κηπουροί θηλυκού γένους ενάντια στις κλασικές και νεοδεξιές ιδεολογίες του νεομισογυνισμού και της νεοπατριαρχίας.

Ποιός φεμινισμός είναι τελικά αποδεκτός; (Κείμενο της φεμινιστικής συλλογικότητας Κιουρι@τ):

Χτες το πρωί, δεκάδες χιλιάδες παιδιά προσήλθαν στις σχολικές αίθουσες για να διεκδικήσουν την πρόσβαση τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα περισσότερα από αυτά, ενώ συναντούν ήδη πολλαπλά εμπόδια εντός του εκπαιδευτικού συστήματος (ταξικά, γλωσσικά, πολιτισμικά, έμφυλα), όταν αντίκρισαν τα θέματα της Νεολληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας ήρθαν ξανά αντιμέτωπα με τις έμφυλες διακρίσεις και τα κυρίαρχα στερεότυπα με τον πιο εμφατικό τρόπο.

Ένα από τα κείμενα εξέτασης στις φετινές πανελλαδικές εξετάσεις φέρει τον τίτλο «Φεμινισμός και Νεοφεμινισμός». Στο κείμενο αυτό, το πιο σύγχρονο ρεύμα φεμινισμού και οι ριζοσπαστικοί φεμινισμοί που εντάσσουν στον λόγο τους λέξεις και έννοιες όπως «πατριαρχία», «τοξική αρρενωπότητα», «ταυτότητα φύλου» κ.ο.κ. (sic), εννοιολογούνται ως «νεοφεμινισμός». Πρόκειται για μια σαφή και ξεκάθαρη υιοθέτηση ακροδεξιού και alt-right λόγου και ρητορικής. Η συντηρητικοποίηση ολόκληρου του πολιτικού φάσματος και η (ακρο)δεξιά μετατόπιση του γίνεται ακόμη πιο εμφανής αν λάβουμε υπόψη μας και την πρόσφατη στοχοποίηση της εκπαιδευτικού που τόλμησε να προβάλει μια ταινία για τις κυρίαρχες αναπαραστάσεις της επιτέλεσης του φύλου, κάτι που οδήγησε στη δημιουργία ενός ευρύτερου κλίματος ηθικού πανικού γύρω από αυτό.

Η μετονομασία του ριζοσπαστικού φεμινισμού σε «φεμινισμό της διαφοροποίησης», όπως αναφέρεται και στο κείμενο εξέτασης των φετινών Πανελλαδικών, περιγράφει και ποιος «φεμινισμός» εν τέλει είναι αποδεκτός εντός τους βίαιου πατριαρχικού και καπιταλιστικού πλέγματος εξουσίας: ένας φεμινισμός που δεν «διαφοροποιείται», δεν οδηγείται σε σύγκρουση, δεν αναφέρεται καν στους έμφυλους ρόλους και τις έμφυλες ταυτότητες και τις καταπιέσεις που τις διαποτίζουν. Ένας «φεμινισμός» που πάνω από όλα κάνει αναφορά στο άτομο. Ένας φεμινισμός που δεν «αυτοθυματοποιείται», καθότι ως άτομα, έχουμε απεριόριστες δυνατότητες και ελευθερίες και το μόνο που στέκεται εμπόδιο είμαι η αυτό θυματοποίηση μας και όχι οι υλικές και δομικές ανισότητες που δημιουργεί η πατριαρχία. Ένας φεμινισμός που δεν έχει αναφορά στη φυλή και ούτε καν στο φύλο (!), γιατί όλα αυτά αποτελούν ντετερμινιστικές θεωρίες και όχι καθημερινές, υλικές καταπιέσεις που καθορίζουν τις ζωές αμέτρητων ανθρώπων. Δηλαδή ένας βαθιά νεοφιλελεύθερος «φεμινισμός».